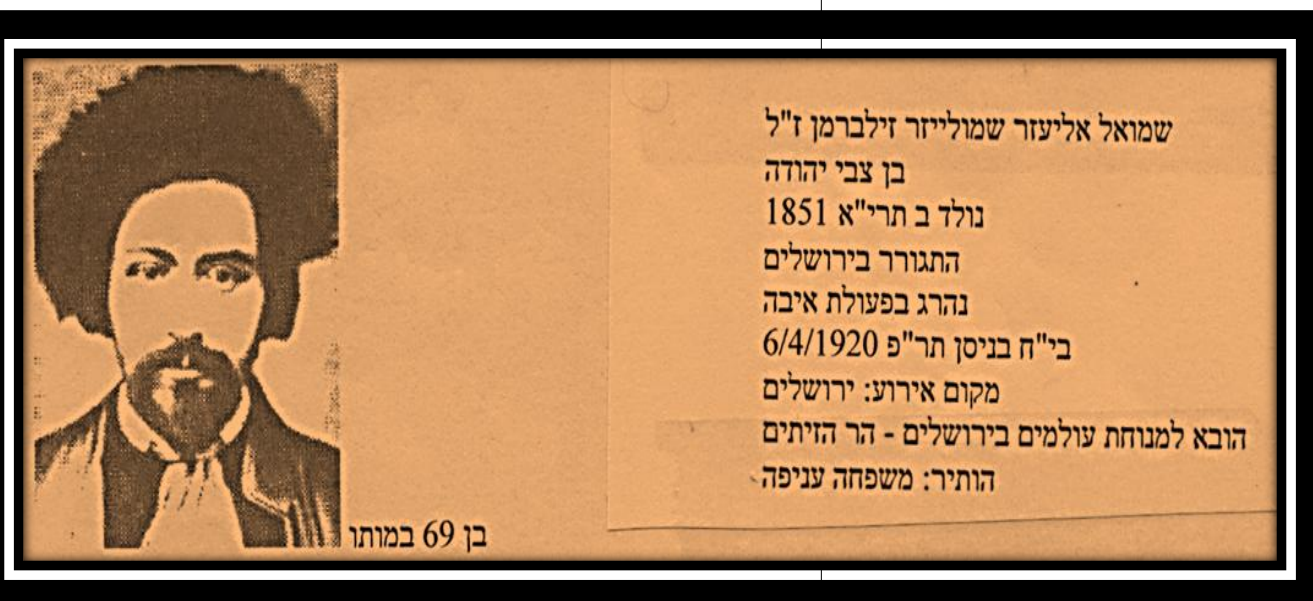
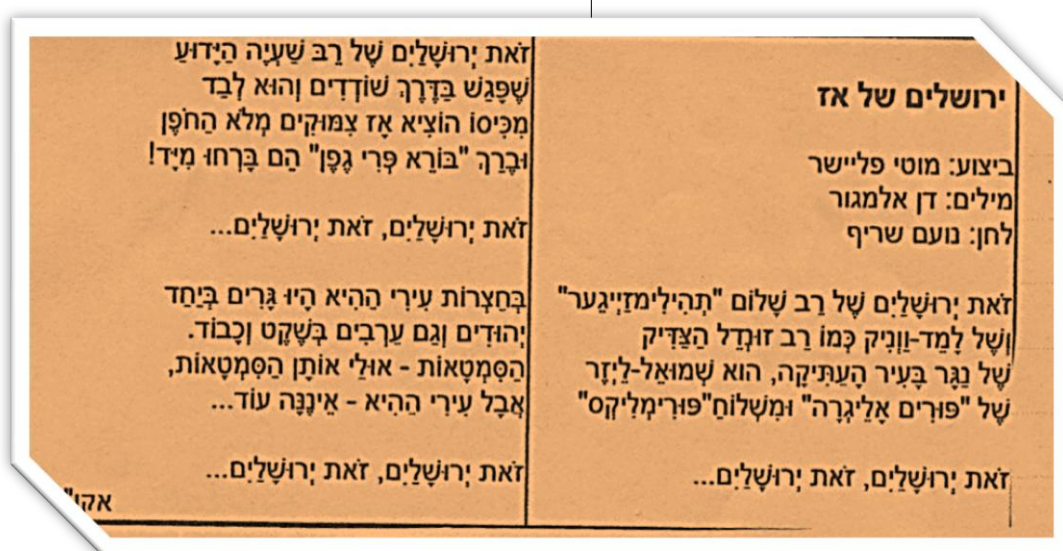

ירושלים של שמואל לייזר זילבערמען – הנגר

החלל היהודי פורץ החומות

מאת : מיכה כרמון אוקטובר 2013

כירושלמי בן הדור השביעי בזאת ירושלים בה אני מרבה לעסוק בשנים האחרונות ובמיוחד, ב "עיתונות היהודית ההיסטורית" - התעוררה סקרנותי וענייני בדמותו של לייזר הנגר.

זאת בעקבות פנייתה של צמרת אביבי שחיפשה עקבות צאצאיו.

הרשימה מוקדשת לצמרת אביבי חוקרת הגנאלוגיות, משכמה ומעלה, המקדישה זמנה, מאמציה, יוזמתה, רוחב ידיעותיה, אונה וכולה ברישום תולדות היוחסין של בני הארץ לדורותיהם ומשפחותיהם ואף למשפחתה: אבורביע – אביבי.

על "שמואל לייזר" כתבו הירושלמים: גד פרומקין ב "דרך שופט בירושלים"; ישעיהו רפאלוביץ ב "ציונים";

עו"ד שבת זכריה <http://www.otzar.org/wotzar/book.aspx?108509>
ועוד... ובאלה הימים נכתב עליו באתר: "מצבות מדברות" של עודד ישראלי וצמרת אביבי (הרשימה על ש"א זילברמן - 15, באוק' 2013). ברשימה ב 'מצבות מדברות' נפלו למיטב ידיעתי – כמה שיבושים על כן הבאתי את גירסתי הנשענת על פי המקורות ההיסטוריים.

שמואל לייזר – תולדות חייו-מתוך רשימת אזרחים חללי פעולות איבה

בצעירותו עלה לארץ והתיישב בעיר העתיקה בירושלים. כאן נשא לאישה את דינה אזולאי, נצר למשפחת החיד"א, והקים יחד עמה משפחה מרובת ילדים.

בשנת תרמ"ו (1886) קנה "חזקה" של חצר ברחוב הסארייה, שכללה בשתי קומות שבעה חדרים ושני בורות. הבית עמד בדיוק מול בניין הסארייה, מושב המושל התורכי.

שמולייזר היה נגר וידוע בשמו "שמולייזר הנגר". הוא יצר דלתות, חלונות ורהיטים. הוא עבד כקבלן לעבודות נגרות בשביל הצבא התורכי, ומפעם לפעם הוזמן לבצע את עבודות הנגרות במסגדים הגדולים שבהר-הבית.

בתוך ביתו הקצה שני חדרים לבית-הכנסת, שנודע במשך הזמן כ"בית-הכנסת של שמולייזר". התפללו בו, יחד עם עובדיו בנגרייה, גם בעלי-מלאכה אחרים, ולכן נקרא גם "בית-הכנסת של בעלי-המלאכה". מדי שבת בשבתו ובחגים ערך בבית-הכנסת "קידושא רבא" והגיש לאורחים המתפללים ארוחות חמות. לרבים מהם, במיוחד בימי מלחמת העולם הראשונה, הייתה זו ארוחה חמה יחידה במשך כל השבוע. בבית-הכנסת התכנסו בעלי-המלאכה ללימודי משניות ושיעורי תורה. שמולייזר היה אדם דתי והקפיד על מצווה קלה כבחמורה. הוא היה יהודי רחב-גרם, עליו, שמח בהלקו, חומד לצון ובעל חוש הומור, וידע גם לשמח אחרים. שמחה ועליזות מיוחדות היו, בעת שקיים מדי פעם בפעם את מצוות "פדיון פטר חמור" ברוב-עם, בשירה ובריקודים.

שמולייזר היה אב לכל בני-משפחתו הענפה, גם עזר לקרובים מפינסק לעלות ארצה וסייע בקליטתם בארץ. כן לקח תחת חסותו כמה יתומים, שבאו אחרי הפוגרום בקיישוב (בשנת 1903), וקלט אותם כבני-ביתו, ובמשך השנים נחשבו כבני-משפחה.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה עבד כקבלן נגרות בשביל הצבא התורכי, וניצל את קשריו עם אנשי השלטון התורכים לעזרה ליהודי ירושלים, שמצבם היה קשה ביותר. בתום מלחמת העולם הראשונה, ועם כניסת הצבא הבריטי לירושלים, היו לו תקוות ותוכניות רבות להרחבת פעילותו שלו ושל בני-משפחתו, אך המגמה האנטי-יהודית והאנטי-ציונית של הפקידות הצבאית הבריטית הלכה והחריפה, ועמה ההסתה הערבית. יהודים הוכו, והשלט עם ה"מגן דוד" שעל בית-החולים רוטשילד ("הדסה") הורד ונופץ. בינתיים קרבו ימי חגיגות נבי מוסא, שבהן היו באים לירושלים עולי-רגל מערים ערביות, קרובות ורחוקות. חגיגות אלה היו נמשכות שבוע ימים בתקופת ימי הפסחא הנוצריים.

בשנת תר"פ היו אלה גם ימי חג הפסח היהודי. היום הראשון של ימי נבי מוסא, ערב פסח חלף ללא אירועים מיוחדים. שמואל-אליעזר נתבקש לעזוב את ביתו ולחוג את ליל ה"סדר" מחוץ לביתו - אצל בני-משפחה ברובע היהודי או מחוץ לחומות - אך הוא סירב ואמר, שהוא תג בביתו את ליל ה"סדר" במשך למעלה מ-30 שנה, ולא יקרה לו כלום. הוא גם סמך על שכניו-דידיו, בני משפחת חוסייני, שהבטיחו לו כי אין לו מה לדאוג. ביום ראשון ט"ז בניסן תר"פ (4.4.1920) הגיעה לירושלים, לפני בית-העירייה שבקרבת שער יפו, תהלוכת החוגגים מחברון והסביבה. מוסא כאיום פחה חוסייני, ראש העירייה, סיים את נאומו בהשביעו את המפגינים לשפוך את דמם על מולדתם פלסטינה. השייח החברוני, שעמד בראש התהלוכה, סיים את נאומו בקריאה "אטבחו אל יהוד!" (שחטו את היהודים!). קריאה זו הייתה מעין אות לפעולה, ומיד החלו ההתפרעויות. ההמון הפרוע התפרץ לסמטות העיר העתיקה והחל לפגוע ביהודים, להרוס ולשדוד את רכושם. אחר-כך התברר, כי לפורעים מחברון ומשכם הצטרפו שכניהם הערבים של התושבים היהודים. זעקות "מ'הארגעט

אירען!" (הורגים יהודים!) הקיפו את סמטות העיר העתיקה. השכנים הערבים של שמולייזר לא הגנו עליו - למרות שכנות טובה וידידות של למעלה מ-30 שנה. היו שמועות, שהם אפילו הצטרפו לפורעים ולבוזים, ובצורה צינית המציאו סיפור, כאילו חיילים הודים הם שהרגו אותו בטעות.

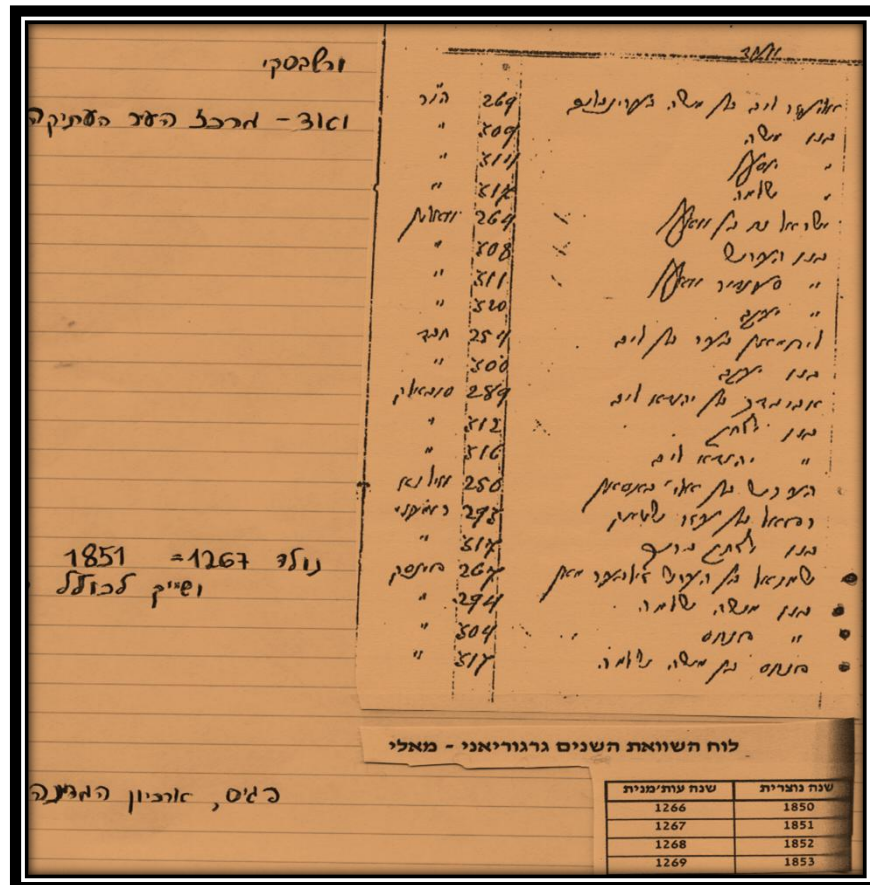
שמואל-אליעזר מצא את מותו מידי הפורעים הערבים ביום י"ח בניסן תר"פ (6.4.1920) והובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין שעל הר הזיתים.

הוא השאיר אחיו משפחה ענפה. נכדו, ניסן גולדנברג, נפל בהגנת מגדל צדק נמאורעות הדמים תרצ"ו - תרצ"ט.

תולדות חייו ומעשיו וכן אירועי התקופה התפרסמו בספרים תולדות ירושלים. ההגנה בירושלים, ספר תולדות ה"הגנה" ובחוברת קונטרס מחודש ניסן תר"ף.

אנו עושים כל מאמץ לדייק במידע המופיע, ומתנצלים אם אירעה טעות. אם ברצונכם להעיר או לתקן פרטים בדף זה, אנא

על שנת הולדתו של זילבערמען שאבתי מרשימותיו של אלתר ורשבסקי – המוכתר הראשי במשך 68 שנים לעדת האשכנזים בירושלים (על ורשבסקי, דוד תדהר, "אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו").

שמואל לייזר בעיתונות היהודית ההיסטורית

האזכור הראשון שלו הוא בין עשרות החברים - בני חברת "פועלי צדק" בירושלים אשר קיבלו מידי ד"ר שווארץ, מנהל בית החולים של שרי ראטהשילד - רוטשילד, כל אחד חצי ראטיל (רוטל) קמח למשפחה (= אחד ורבע ק"ג) וחצי גרוש לכל נפש. החתום: שמואל לייזר בן צבי יהודה. אצל רובם נרשם במס"ק = במסירת קולמוס, כמו חתימת ידו על דבר הקבלה.

"החבצלת", 5 ספט', 1878 ע' 7.

על צבי זילבערמען מפינסק, כנראה אביו של שמואל לייזר, מצאתי עדות בעיתון "הלבנון" "מענה בקצרה" ' לאלה הנכבדים אשר לא הודעתים מקבלת הכסף ששלחו לי מאז בואי לוויילנא עד היום ' לפי ההערות שברשימה המדובר בקבלות על תשלומים עבור העיתון.

צבי מפינסק מופיע בתחילת הרשימה שבה עשרות שמות מעיירות רבות. הסכום הנקוב אצל צבי הוא 8 ר"כ כלומר: רובל כסף - המאשר והחותם הוא יחיאל ברי"ל עורך עיתון "הלבנון".

"הלבנון", 16 אפר' 1880, ע' 9 ..

בעיתון "הזמן" היומון העברי ברוסיה הופיעה כתבה המהללת מרוממת ומאדירה את ר' מרדכי זילבערמען אב"ד מפינסק .

"הזמן", 19 אוג' 1909 ע' 3 .

משפחת זילבערמען מאופיינת בין "המשפחות הגדולות" בווארשא , לפי עיתון ה"היינט", ישנם יותר מאלף איש ששמו זילבערמאן (עלי להעיר שגם בירושלים , צפת ויפו, היו עוד רבים שנשאו שם משפחה זה) .

"המצפה", 27 נוב', 1908 ע' 5 'מקרוב ומרחוק'

שמואל לייזר – בן כולל 'פינסק' בירושלם

כולל פינסק "כולל בקרבו כמעט אך דלים ורשים הרבה זקנות וזקנים...הוא הכולל אשר אין להם שום משענת בכל השנה...מה יעשו בפרוס הפסח ? ..."

י . לייבינזאהן , "חבצלת", 21 פבר', 1896, ע' 4

"...קריאה של רחמים' כבר גלוי וידוע לכם מצב אחיכם בני כולל פינסק...איך ברע הוא , קהל גדול וקדוש בשבע מאות נפש מעונים תחת יד העוני וסובלים לחץ ודחק נורא...והכותבים מציעים , בשנת הרעב והבצורת לשלוח כלי עצי זית מעשי ידינו להתפאר...למקומות מושבותיהם לאחב"י הנדיבים...וישלחו מחירם..." בין החתומים על 'הקריאה' אף שלמה (ואולי צ"ל : שמואל) לייזר.

"חבצלת", 27 נוב', 1896, ע' 3

שמואל – לייזר ופעולותיו בחברת "עזרת נדחים" לתפארת משה ויהודית (מונטיפיורי) .

החברה הוקמה בראשית שנות השמונים , ביוזמתו של דב פרומקין עורך "החבצלת" . בעיתון -הקפידו תדיר לפרסם את 'הפרטי כל' מספר החברה , את המאזן : חשבון ההכנסה ובו פירוט שמות המנדבים לפי ערים , ארצות והסכומים . וכן חשבון ההוצאות שסעיפיו העיקריים היו : תמיכה לפי שעה שהיא תמיכה לעת הצורך ; הלוואות כסף ; הצלת נפשות מהמיססיאן (מיסיון) ; לבניין בתי התימנים (בכפר השילוח) ; הנתמכים הלומדים מלאכה ; לעוברים ושבים ראויים לתמיכה ; לבנין

בתים ; למגורשי כרם מונטיפיורי...לעיתים הרשימות נערכו לפי ספרדים ואשכנזים .
ברשימות לומדי המלאכה מופיע פעמים רבות בן משפחתנו והוא זאב בן לייב -
אריה (לימים : זאב ירוזלימסקי) הלומד מלאכת הרוקחות .

משה פרידמאן , למד מלאכת חרש עץ , אצל ר' שמואל אליעזר מפינסק ונקצב לו
למחיתו (למשה) שמונה גרוש . הוצאנו עליו שמנה גרוש .

"חבצלת" 26 דצמ', 1884 ע' 3 ,

ברשימתו של יחיאל מיכל פינס , הסופר מאבות הציונות הדתית , ממיישבי ארץ
ישראל הוא כותב בעיתון "הצבי" של אליעזר בן יהודה " ...והנני לקרוא את האומנים
הראשונים לשמותם...הראשון לחרשי עץ ר' אליעזר נגר..."

"הצבי" 27 פבר', 1885 ע' 2 .

בשנת תרמ"ו – 1886 יש בידי שמואל לייזר הנגר שטר חזקה . השטר נמסר ע"י
נכדו אליעזר זילברמן בשנת 1993 לעו"ד שבת זכריה – ההיסטוריון גם של בתי
וחצרות היהודים בעבר בעיר העתיקה בירושלים .

בפרטי כל 'עזרת נדחים' שמספרו קכ"א נרשם: " ואלה הנתמכים הלומדים מלאכה :
(א) ב) האחים הירש וחיים בני ר' מאניב מטוראוו , מסרנום לר' שמואל אליעזר חרש
עץ ללמדם מלאכתו ולמחיתם קצבנו אחד עשר גרוש וחצי לשבוע , הוצאנו עליהם
לע"ע (לעת עתה) 23 .

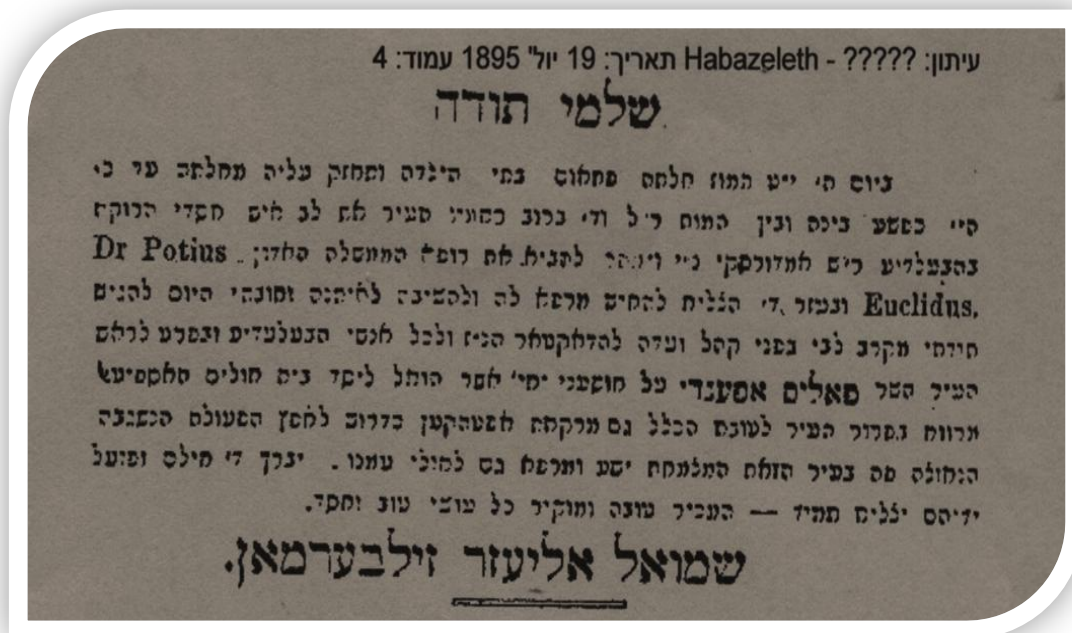
"חבצלת" , 18 יונ', 1886 , ע' 3 .

'עזרת נדחים' – הוצאה למגורשי כרם מונטיפיורי

הרקע : יוסף סבאג אחיינו ויורשו של מונטיפיורי חשב בטעות שהשטח הריק הצמוד
לשכונת "משכנות שאננים" כלול בשטחים שרכש דודו סבאג התכוון להשתמש בשטח.
עניי ירושלים שמעו על התכנית, פלשו ללא אישור והקימו ללא רשות צריפים , אוהלים
וחדרים .

"ע"ב (= 72) משפחות אחינו הספרדים שיושבים בבתי עץ , בנויים במצב רע מאד ,
וסבלו תלאות רבות מחסרון מים , והחלנו עוד בשנה החולפת לבנות להם בור והוצאנו
עליו אז 35 נאפאלעאן ועתה השלמנוה...פחים ורעפים לגבי הבתים היותר רעועים ,
ולאמנים העושים מלאכתם...עוד 14 פחים ע"י ר' שמואל אליעזר. 30. 457 להרודד
פחים ולשמואל אליעזר נגר 1137 גרוש..."

"שלמי תודה"

בתו של שמואל לייזר חלתה ונשקפה סכנה לחייה, על הטיפול היעיל בה הורעפו על הרוקח, הרופא וראש העירייה תודות רבות.

'שלמי התודה' הללו ייחודיים בניסוחם ופנייתם בהשוואה להרבה 'תודות' בעיתונות העברית – הירושלמית. לדעתי היא מלמדת על התערותו ומעורבותו של זילברמן במרחב העירוני בירושלים.

בית החולים העירוני בעיר, התפתח ממרפאה (נוסדה ב 1886) לבית חולים בשנת 1891 - בית החולים שכן בבניין משרד הבריאות המוכר לרבים ברחוב יפו.

הרוקח שמואל אמדורסקי מכולל חב"ד קבל את משרת המוכר בבית הרפואות (בית המרקחת) השייך להמסיתים (המיסיון) ועל כך: "כל ראשי עדתנו וחותרנו וממונה הכולל הוכיחוהו...אך הוא אינו שומע" בעיתון "הצבי", 16 מרץ, 1888, ע' 1 (שם משפחתו ב'הצבי' – אמדור).

סאליס אפענדי ראש העירייה, אותו משבח זילבערמאן, הוא זה שאישר ואיפשר ליוסל קיבע'ס – יוסף-בן עקיבא נייפעלד (מיכה – דור חמישי מעקיבא) ושני חבריו לרצף

את הרחוב ליד "הכותל המערבי" בשנות התשעים (עדות יוסל קיבע'ס בפני ועדת הכותל ב – 1929) .

הד"ר פוטיס אפקלידס היה המנהל הראשון של בית החולים העירוני (של הבאלאדיה) ובהספד לאחר מותו בשנת 1916 נאמר : "...הצטיין בחביבותו ובמידותיו הטובות ורכש לו בעבודתו המסורה ידידים רבים בין תושבי עירנו ..."

זאת מרשימתו של זלמן גרינברג , על בית החולים .

קיימת סברה כי אפקלידס הוא "הרופא היווני" ברומן של ש"י עגנון "תמול שלשום" .

מעונו של הד"ר אפקלידס , שבפינת הרחובות רחל אימנו ועמק רפאים של ימינו, הועבר בירושה לקהילת תושביה היווניים של השכונה (המושבה היוונית) ויועד לשמש מוזיאון ,

ביתו של ד"ר אפקלידס במושבה היוונית בירושלים
הבנין נפתח לציבור המבקרים מידי פעם ופעם.

שמואל לייזר במדור 'שופר של צדקה' (מודעות קטנות)

להלן מודעות מספר שפורסמו על ידי זילברמן:

הודעת אבל על מותו של ראש המשפחה יצחק צבי צלינקער בן אלכסנדר זאב נכד "פני יהושע" . המדובר ביהושע יעקב אבד"ק לבוב . זילבערמאן ש"א מנדב כסף ל"בית מושב זקנים" .

"חבצלת" , 24 יולי , 1896 ע' 8 וגם בעמוד 2 על המנוח – צלינקער .

בשופר של צדקה' -ברכה של ש"א זילבערמאן לשאר בשרו אריה ליב , אחד מדייני עירנו אשר זכה לסיום ש"ס ומשנה וכתובת ספר תורה . התרומה גם היא ל' מושב זקנים'.

"חבצלת" 12 מרץ , 1897 , ע' 8 .

התייצבות פנחס בן שמואל לייזר

בהודעה על התייצבות הנולדים בשנת 1309 = 1893 בלשכת הנפוס (הרישום) בהסאראיא = בית השלטון , להמוענה (המועדים) הראשונה והשניה - נזכר פנחס יחד עם עשרות שמות (של מתעמתנים – עותמאנים) חייבי גיל הגיוס .

אשר עליהם להתייצב ולהביא אתם את הנפוסים - (הרישומים – התעודות) של כל בני משפחתם וכל זכויותיהם .

באותן הרשימות מופיעים גם בני משפחתי : דוד יצחק בן שלמה ירוזלימסקי (ראה באתר "הכרמונים כותבים" --"האומן שנשתכח – דוד ירושלמי") וכן יצחק בן ליב גברילוביץ .

בין הנקראים היה גם יונה בן שמואל אמדורסקי (בנו של הרוקח הרשום ב- 'שלמי תודה', לעיל) לימים הפך יונה למנהל 'גן העיר' בירושלים - מ'מוסדות' החיים החברתיים של ירושלים בראשית המאה העשרים.

רשימות הנקראים להתייצב , "הצבי" 23 + 24 דצמ' 1912 ע' 3 .

ועד האומנים לחברת "יגיע כפים" להרים קרן המלאכה בירושלים

ש"א זילבערמאן יחד עם יחיאל צבי צימרינסקי... ב"מכתב גלוי" ובו חמישה סעיפים , באים בביקורת נוקבת ואירונית עם אלבירטו ענתבי שהיה המורשה בירושלים – הנציג של חברות כי"ח ויק"א – החברה היהודית להתיישבות .

'המכתב הגלוי' מלמד על בקיאותם הרבה בנעשה בקרב בעלי -המלאכה , הקבלנים והיורדים מארץ ישראל וכן על ערנותם של חברי הוועד והידע שגילו בפרסומים

המטעים , לטענתם , של ענתבי באשר לעזרתו "הלכאורית" לאומנים בירושלים כפי שדווח בעיתון היהודי באמריקה .

ב"מכתב הגלוי" מתגלה זילבערמאן כדובר – מנהיג ומוביל בקרב האומנים . יחד עם יחיאל צבי צימרינסקי .

צימרינסקי, היה דמות רבת פעלים, מנהיג בקהילה היהודית הירושלמית, אומן ליצירות מעץ-זית שפעל, נאבק ודרש במשך שנים רבות את העסקת האומנים היהודים, גם בפניותיו אל פרופ' בוריס שץ שעמד בראש "בצלאל".

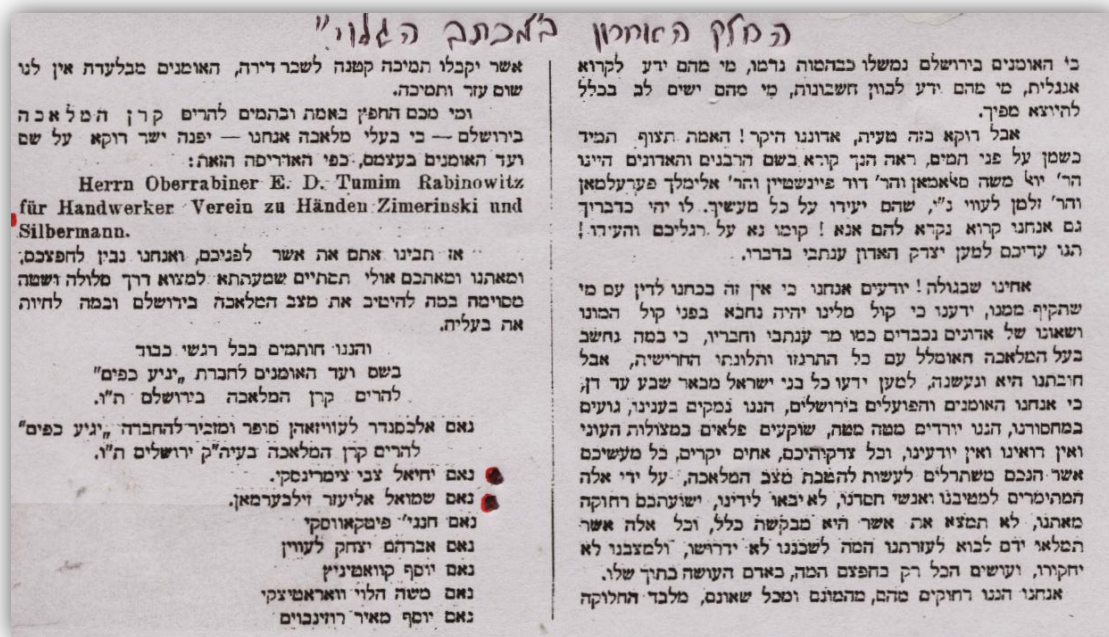
במאורעות תרפ"ט – 1929 נרצחו ב"מוצא" בתו בתיה- חיה ובעלה אריה לייב מקלף שתי בנותיהם ובנם.

שלושה מילדיהם - מרדכי, חיים וחנה – נכדיו של צימרינסקי – ניצלו.

אחד מהנכדים, מרדכי, הוא מרדכי מקלף הרמטכ"ל השלישי של צה"ל.

בביתנו – בארון זיכרון, מצויה עבודת עץ זית מעשה ידיו של צימרינסקי שצורתה: גמל כורע ועל גבו מיתקן - מיכל לדיו.

הדסה, אמה של בתיה, רשמה בתחתית הגמל כי הוא יוצר בידי צימרינסקי ונרכש על ידי עקיבא ורבקה רבינוביץ בשנת 1920 לערך.

"חבצלת" 5 דצמ', 1902 ע' 10

שמואל לייזר 'עולה בגורל' עם בני כולל 'פינסק' - 'יש קונה עולמו בשעה אחת'

שמואל לייזר זכה ועלה בגורל, כנראה, יחד עם עוד כעשרים מבני הכולל. כל משפחה זכתה באחד פונט שטערלינג. בין הזוכים: ארבע אלמנות וכל אחת מטופלת עם חמישה יתומים.

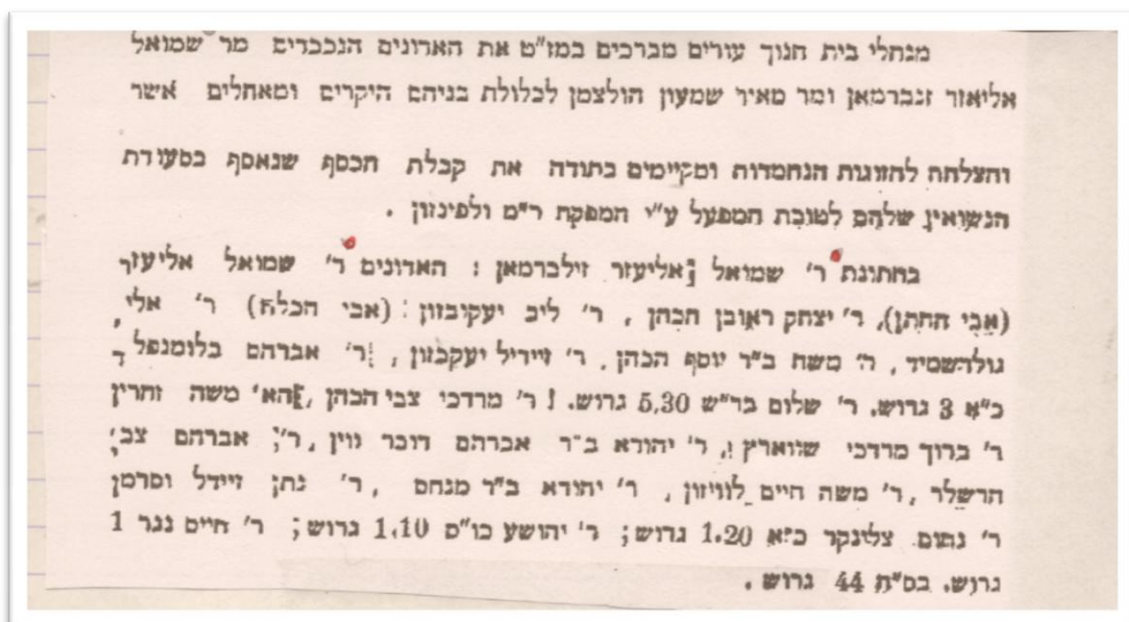
בין החותמים בברכה ומצפים לישועה גם שמואל לייזר זילבערמאן.

"חבצלת", 7 אוג', 1903 ע' 6

זילבערמאן בין המנדבים בטוב לבבם ביום שמחתם לבית חנוך העיוורים בירושלים

זאת "בחתונת ר' שמואל אליעזר זילברמאן – אבי החתן.... ר' ליב יעקובזון – אבי הכלה...."

הכלה כנראה בת המשפחה שהקימה בתים בשכונת "כנסת" בירושלים.

"השקפה", 10 יוני 1904, ע' 11-12

מנהלי בית חנוך העיוורים ובראשם מנחם וולפנזון - ברכו בפרסומים הרבים את התורמים.

הרשימות ובהן עשרות מנדבים מירושלים וישובים נוספים הופיעו בעיתונות הירושלמית בתדירות רבה וליד שם התורם אף סכום התרומה.

מנחם וולפנזון הוא ממייסדי המוסד, הוא בן דור רביעי לאברהם ואלפינזהאן מתלמידי ההגר"א (הגאון מווילנה) שעלו ארצה בשנת 1809..

גם הכותב – מיכה כרמון הוא דור שביעי לגבריאל שטוקלייסקובר שעלה עם תלמידי ההגר"א באותה השנה .

על משפחת וולפינזון נכתב הרבה באתר של : אלי אשד שהוא בן משפחת ההגר"א .

בנו של מנחם וולפנזון הוא המזרחן ד"ר ישראל בן זאב .

ר' שמואל לייזר זילברמאן נידב שלושה גרוש

"חבצלת" 3 אפר', 1906, ע' 6

שמואל זילברמאן תורם שני פרנ'

"חבצלת", 18 יוני', 1907, ע' 6

ברשימות התורמים הופיעו פעמים רבות בני משפחתי ובהם הסבא רבא : אברהם שטמפר ואחיו: יהושע ומנחם יהודה שטמפר וכן בני משפחת גבירלוביץ...

'נפתולים בכולל "פינסק"

בעיתון "השקפה" של אליעזר בן - יהודה , מסופר על מאבקים קשים ב'כולל" על רקע תשלום מס העסקיה – עבור הפטור משירות צבאי של הנתינים הזרים.

שמואל לייזר (כנראה בטעות : גליזר) נגר עם שנים נוספים - ניתקו עצמם מ'ועד כל הכוללים' בירושלים ואף התנשאו מעל עניי 'כולל פינסק'. כאשר פנו לאסוף כספי 'חלוקה' מהעיר פינסק ללא שקיבלו הרשאת הכולל ולא רשות הבד"צ של 'הפרושים' (זרם 'המתנגדים' האשכנזי) .

הרשימה מעידה למעשה על ניכור שבין שמואל – לייזר ואנשי הכולל הדחוקים – כלכלית בירושלים .

"השקפה", 23 נוב' 1906, ע' 5

חתונה בביתו – חצרו, של שמואל אליעזר זילבערמאן – נגר, בעיר פנימה

מנחם וואלפיןזאהן . מזמין את חברי חברת "אגודת אחים" לכלולות בתו בחצרו של זילברמן.

"אגודת אחים" היא כנראה חברת גמ"ח "ביקור חולים" .

"הצבי", מודעות קטנות , 9 דצמ' 1908 ע' 3

על "אגדת אחים" בעיתון "השקפה", 25 ספט' 1908, ע' 2

בית כנסת של מר שמואל אליעזר ברחוב חברון בעיר

כבעל בית וחצר חזקה, שמואל לייזר הוא בעל עמדה ומעמד .

רישום בית הכנסת מופיע במדור: 'בתי כנסיות של יחידים'

נחום דב פרימן, ספר הזכרון הירושלמי, 1913, ע' 86 .

היום בו נירצח שמואל אליעזר נגר - המאורעות לפי המסופר בעיתונות הירושלמית

"הפועל הצעיר" מביא מ "דואר היום" :

"ביום השלישי אחה"צ התנפלו ערבים על חצר ר' שמואל אליעזר נגר בתוך העיר מאחורי ארמון הממשלה התורקית הקודם, גרי החצר עמדו על נפשם ולא נתנו למתנפלים להתפרץ פנימה והנה עברו שם חיילים הודים ויורו על תושבי החצר וימיתו שנים מהם. את ר' שמואל אליעזר הנ"ל ואת הרב יעקב ליב רזובסקי (טעות - צ"ל יעקב ליב הכהן לאזובסקי) שניהם הובלו לביה"ח רוטשילד כשהם מתים ומתבוססים בדם .

ולפי "הארץ" : "הלויית המתים" שם : "...שמואל אליעזר נגר, כבן ששים

וחמש, תושב ירושלים זה חמישים שנה, בעל בית כנסת ..".

"הפועל הצעיר", 12 אפר' 1920, ע' 4

עיתון: Hapoel Hatzair - תאריך: 12 אפר' 1920 עמוד: 6

ה ל ו י ת ה מ ת י ם .

הארץ כותבת: ששה הם הפצועים אשר כבר מתו ובהם קרבן כל מעמד וכל עדה בישראל: שמואל אברהם הרמתי, בעל השכלה גבוהה מן העולים החדשים לא"י, עסקן ציוני במקום מושבו וחנוכו, מועיל לעבודת הארץ ולהתפתחותה בעבודתו המדעית הנסיונית בארץ נופת; יהודה ליב לזובסקי, רב מאמריקה, אשר תנועת חברת ציון

הקירטת העלתה מן הנכר לא"י איש שלא תורה ודעת, מוסחה בחקירת הארץ עשוי שמה מיוחדת לה אשר ידע לעמוד שלשה ימים על נפשו ר' סיבל גרוס, יהודי ירא שמים, אדוק בדת, בן הדור הישן בתפלה ותיק על יד כיתל הסערבית שמואל אליעזר נצר, בבן שישים וחמש, תושב ירושלים זה חמישים שנה, בעל בית כנסתו מאיר נצר, צעיר ספרדי, אשר דם אבות גדולים נזל בעורקיו וידע להתאבק עם הורניו, וילך תמים וייתום מאב ואם, סבני ערית התימנים, יוסף בן שלום חסדי, ששה הם קרבנות הספת אשר הוקדבו השנה על מוכח השנאה העזרת וההסתה השפלה אשר אחוז בהן בני כלעל משכנינו הערביים.

הנפרדים לעריותיהם, לדעותיהם ולהשקפותיהם בחייהם — שכבו יחד זה בצד זה במיתם מות קדושים בעד כבוד עמם האחד, בעד שאיפת עמם האחר.

משמר צבאי חזק מסבים לבית החלום, אין רשיון כניסה, היום הילך ורסר, עוד מעט והנזיעה השעה הששית, ואחריה אסור להראות ברחוב.

והקהל העברי בודאי ישמע לשקורה, בודאי יהיה אנוס להתחשב עם מצב המלחמה שנכבד, ולהליות קדושו לא ילך, לא ילך.

ממשלת המגורמים הרוכזת, גם אחרי פרעות קישטוב, הרשעה הליוה רחית בהטון שהשתמשו בה עשיות אלשים איש, לנו באמצע, גם זאת לא הורשעה.

זאת היא הגורה, לנו אסור ללוות את קדושינו...

אחרי השעה הששית, לאחר שיתפור כל הקהל, תתחיל ההלווה...

הממשלה שלחה ששה אוטובוסים מיוחדים למתים ולשלישים אנשים היום שהתירה להם ההלווה, עוד זאת לפני עולות המתים מוכן אוטובוס מיוחד וכו' מכונת יריה, נשאלה שאלה גם במחנה מי רוצה להתגבר לשמור על הליוה היהודים המתים, ומצא מספר גדול של חילים שהתנדבו לשמור על כל הדרך מבית החולים עד בית הקברות.

ואולם דבר גדול יותר אירע אצלנו, החברה הקדושה של הסרונים האשכנזים החליטה לא לשים פרות בין המחולקים בדעת, בין פרושים וחסידים, בין אשכנזים ובין ספרדים ותימנים, וקבעה קבר משותף על נחלתה לששת הקדושים, להיוותם מתים זה על צד זה.

המות הנורא — קדש את הרגשות.

והן מונחות שש הנזיות בחצר, והרב קוק נאם עליהן וסיפר: דם ספה, דם ברית, דם קדושים — דמים בדמים נוגעים בסערת ההספר, גם מתוך פיו של הרב המקובל הוח סבריק הרעיון: ברטיך, היו"ר בדמוני ננאל!

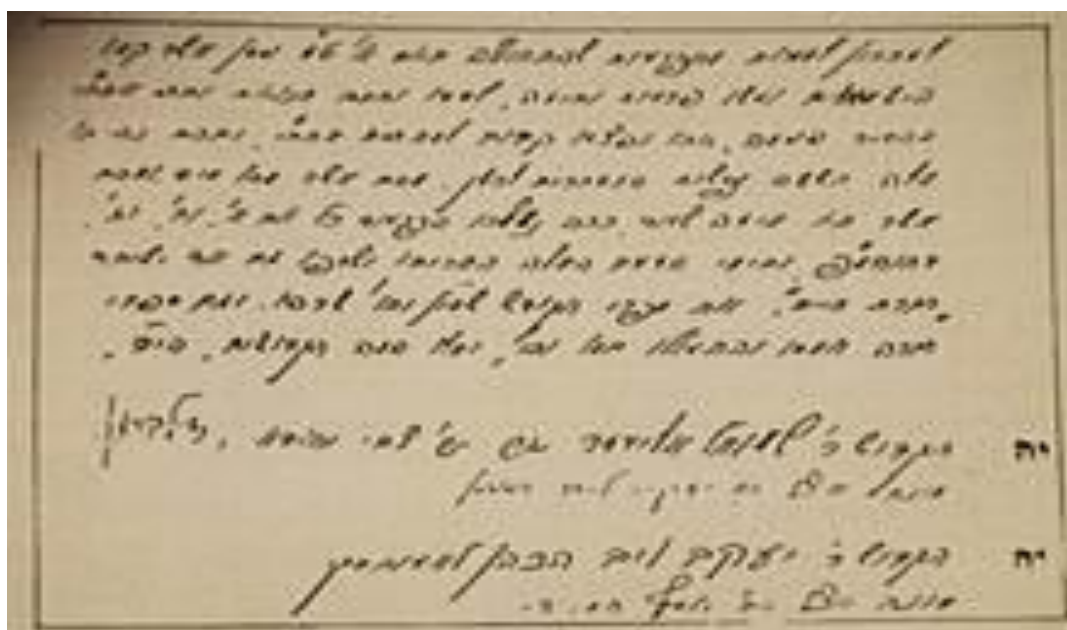
היום מונה לערוב, דססה כבדה וקדושה שוררת על קהל הנאספים הקטן, נזיות המתים נשיאות ברססה בין שורות הרשאים והאחרות יתנת על שני האוטובוסים, אחריהם האוטובוס המוליך שנים עשר איש מחברת החברה הקדושה, אחריהם מוליך אוטובוס מכל קרובי הנפטרס רק, את הגברת הרסתי ובני ליתתה, אחריהם באי-כח הרסנה הדיר דיכינוב, הדיר פול, הסהגרס קנטור וכו' באוטובוס של ועד הצירים נוסעים היה אוסיסקין, לי, יפה, הדיר פולו די פול, ון ויוולנד, נוסע רוטנברג, שני אוסיצרים יהודים, ועוד אנשים מיעטים.

ברחוב כבר בלטה גול מן הישוק, רק על מוזטראות הבתים התכנסו משפחות יהודיות אבלות על כל פנים אבל, ויתר מאבל — עלבון.

אין כל בכי נשמע, אין אנחה מרצת, איש ואיש נושא בלבו את זועת המורא, את איסת המאורע אשר עבר.

בהנזיע הליוה למרס הר הזיתים כבר רר היום כלו, תקן הקברים וההשכבה נמשכו בשתי שעות באפלת הלילה, לאור מנסים כהים ולהתנוצצות כידוני הרובים נמשכה עבודת הקבורה.

כל נאום וכל הספר לא נשמעו יותר, אחד מחברי הקדושה הישוע בלחש את תפלת הקדושה.

פרעות תר"פ –הדו"ח המקורי של ה"חברה קדישא" בעיר העתיקה ניסן תר"פ, שמו של זילברמן מופיע ברשימה

"יד ושם" לזכר שמואל אליעזר - "קן הגאולה"

בחגיגת סיום ספר תורה בישיבת "מאה שערים" – בסיון תר"פ. נערכה התרמה ל"קן הגאולה" שהתאפיינה בפעולות התרמה וגביה נקודתיות וזמניות בערים ובשכונות וגם ב"מאה שערים" למען פעילות ההסתדרות הציונית .

במסגרת ההתרמה תורם משה ב"ר שמואל אליעזר ס"ת (ספר תורה) קטן לזכרון אביו שנהרג בימי הפרעות.

ברשימת התורמים שמות של עשרות בני 'הישוב הישן' משכונת "מאה שערים" בירושלים. הרשימה עמוסה בתכשיטים וחפצים , תרמו הכל : מהדס של כסף, טבעות ונזמי כסף וזהב , צמידים , מדליונים ושעונים... התורמים : ילדים , נשים וגברים

"דואר היום", 21 יוני 1920 ע' 4

הכנסת ספר תורה

משה בנו של ש"א זילברמן הכניס ביום ה 17 ביולי 1921 , ספר תורה לישיבת "שער השמים" .

וכך נכתב "את ספר התורה החל לכתוב אביו ה' שמואל אליעזר זילברמן , שנהרג בשעת הפרעות בפסח דאשתקד . ספר התורה הובל אל הישיבה ברוב פאר , אלפי אנשים השתתפו בתהלוכה בשיר ובזמרה ובראשה הלכה גם תזמרת .מר זילברמן נדב ספר תורה גם ל "קרן הגאולה" ובימים אלה הכניסוהו לבית המדרש הפרטי שבבית הרב הגאון קוק" .

"דואר היום" 19 יולי 1921 , ע' 7

בין ישיבת "שער השמים" והרב קוק היו קשרים הדוקים , הישיבה פרסמה כרוז בשנת 1920 לכבוד הגעתו של הרב קוק לירושלים וקבלתו את משרת הרבנות .

'גאולה שלמה' , פורסם ביום : 3 ספט' 2013

ואגרות הראי"ה (הרב אברהם יצחק הכהן קוק) ד עמ' רמה – רמו .

היכל ישיבת "שער השמים" בין 1920-1930

בני המשפחה

חגיגת ה' בר – מצוה' של הנכד שמואל אליעזר בנם של רחל ויצחק זילברמן נערכה ביום ה' 10 בספט' 1935 בבתי גולדשטיין בשכונת בית ישראל החדשה .

"דואר היום", 6 ספט' 1935 ע' 12

פנחס וביילה זילברמן (פנחס – אולי הבן) מזמינים לכלולות ביתם דבורה ביום ה' 17 ספט' 1935.

"דואר היום", 16 ספט' 1935 ע' 8

צבי זילברמן (כספי) אולי בן המשפחה , הוא אחד מבין למעלה מארבעים הבוגרים שנמצאו מוכשרים להוראה (עמדו בבחינות) בסמינאר הקיץ למורים מטעם הוועד הלאומי .

"הצופה", 13 ינו' 1939 ע' 1

נתן (ניסן) גולדברג , נכדו של ש"א זילברמן הנגר , יליד 1910 , שירד בילדותו - גורש עם הוריו למצרים בימי מלחמת העולם הראשונה , חזר ארצה בשנת 1934 ולא בחל בכל עבודה – בבנין , בספנות בנמל תל אביב וכנהג ב"מגדל צדק" ושם נורה ונהרג .

לזכר נעדרים , נתן גולדברג , "דבר", 17 ינו' 1939 , ע' 3 . ח . זילברמן ו ש . גרבינר .

יצחק פנחס זילברמן - הודעה על פטירתו של האב והסבא . המתאבלים : אליעזר ונחמה זילברמן , צבי ורחל כספי שרה ולוי ליבר , נחמה ויעקב בק , עמנואל וסוזן זילברמן ונכדיו , נכדותיו ונינותיו .

"מעריב", 23 אוק' 1985 , ע' 9

הנצחה

ברשימת " הקדושים בירושלים" , נהרגו , נשחטו ונרצחו בעיר העתיקה ע"י בני-בליעל .

הרשימה מתחילה בר' זלמן צורף בשנת 1851.....בהמשכה:....התנפלו על חצר ר' שמואל אליעזר נגר. גרי החצר עמדו על נפשם ולא נתנו למתנפלים לפרוץ פנימה ויפלו שנים מהם: הרב ר' יעקב ליב ראזובסקי (צ"ל: לאזובסקי), ר' שמואל נגר..."

פנחס בן יאיר, "דבר" 17 יולי 1936, ע' 4

ערב התייחדות עם ירושלים העתיקה. ברשימה של בתי כנסת ובתי מדרשות שהיו קיימים בירושלים העתיקה ביום גבר האויב ונפל העיר....גם 'חצר שמואל אליעזר'

"הצופה", 5 מאי 1953, ע' 4

נספחים - עיתונות יהודית היסטורית - המאורעות בירושלים

פסח - תר"פ - 1920

נוסף לפרטים הרבים המובאים ברשימה על: "שמולייזר נגר" באתר "מצבות מדברות" מיום ה 15 באוק' 2013 שכתבו עודד ישראלי וצמרת אביבי, אפשר גם לקרוא בעיתונות ההיסטורית:

"לפתע נשמעה בחצר קריאה: "פרעות"! " אורה דרור, "דבר" 11 אפר' 1960 ע' 8.

" 40 שנה – כהרף עין". משה נלסון, איש הגדוד העברי "הראשון ליהודה" מספר " נ. שרוני, "מעריב", 15 אפר' 1960, ע' 6.

"השליש היה למפקד" (מן השיחות עם ירמיהו הלפרן) י. גוריון, "חרות", 7 ספט' 1962, ע' 3.

מה שבא בסיפא - השקפה מסכמת

כי מותר האדם הוא הזיכרון מעבר למחיצות הזמן

הרשימה התבססה רובה ככולה על המקורות ב "עיתונות היהודית ההיסטורית" המאזכרים והעוסקים בשמואל לייזר הנגר וסביבתו, לפי הרצף הכרונולוגי.

בדמותו חלו מהפכים מהותיים ודרמטיים.. מבן כולל פינסק , כולל עני ודל ובו שמואל – לייזר סמוך ותלוי בכספי 'החלוקה' ומתנות לאביונים. הפך לימים לבעל מקצוע – נגר – אומן - חרש עץ מיומן ואף חונך נערים – מתלמידים.

מנזקק הפך לתורם -ומחרש עץ התקדם לעמדת קבלן לעבודות עץ .

מאומן "אחד העם" היה לראש אגודת אומנים בעלי מלאכה היוצא חוצץ ובראש מורם נגד המורשה של כי"ח ויק"א בירושלם. בין כלל יגעי הכפים נעשה אף לחבר ועד ששמו מגיע עד לעיר פינסק, המתריס נגד ועד "כל הכוללים" בירושלים וגם מעורר רוגזם של חלק מבני 'כולל פינסק'.

עד מהרה היה לבעל שטר "חזקה" על בית . כבר אינו רק נגר בפנים העיר העתיקה אלא גם בעליו של בית תפילה.

בביתו הסמוך לבית הסאראיה – בית השלטון התורקי שבתוכי העיר אף רווחה ורחבות אפילו די המקום שם לעריכת חתונה.

קריאות הבקשה ועתירות הרחמים של בני הכולל להן היה שותף , עלו והתחלפו בחלוקי השנים , במצהלות ותרומות מכלולות בנו לכלה רבת יוחסין .

אף בקיום מצוות מיוחדות עסקין, קיום מצוות לדוגמא " פדיון פטר חמור" היא עדות להבנתי , על רום מעמדו ודרגתו כראש ונגיד לבני הכולל ובעל בעמיו בתוכי ירושלים העתיקה .

כפי שסיפר גד פרומקין - הרי את הפדיון חגגו בשמחות גיל והמון חוגג כך בעדת המערבים (ואולי בהקשר לזוגתו דינה ממשפחת החיד"א) .

ואף חגגוהו האשכנזים . הפודה – בעל מקנת כסף ולבוש בגדי יום טוב ואחרי שפדהו את פטר חמור – את העייר הרך, שהיה מקושט בתכשיטי אשתו ובנותיו (של הפודה).

פטר החמור ניפדה מיד הכהן . ויברך, אז, ברכה על 'פטר חמור', ושהחיינו , והעם ענה : "אמן גדול"...מגדנות וכסף ויין חולקו להנאספים שהלכו לביתם שמחים וטובי לבב .

לאחר קיום המצוה היה מוכר את האתון על העייר שלה.

התאור גם לפי : "חבצלת" 18 יוני 1885 , ע ' 2 ; "דואר היום" , 20 נוב' 1933 , ע ' 2 .

"דבר" מיום 4 יולי 1935 , ע ' 4.

שמואל לייזר , הוסיף עו"ד שבתי זכריה , נהג בשבת ובחגים לערוך בבית הכנסת שלו "קידושא רבא" שבה הגיש למתפללים - האורחים העניים ארוחה חמה .

אפילו מצוקת מחלת הבת של שמואל הנגר הפכה להכרת "שלמי תודה" ברמה וקול תרועה לרוקח היהודי (הרועה בשדות המסיתים) לרופא היווני וראש העירייה

התורקי. ב 'תודה' – הבעת פתיחות כלפי בית החולים ובית המרקחת - העותמאניים

.

שמואל לייזר - התרחב עולמו . מבתי 'הכולל' לעבר בניינה של "ימין משה" , מעולם קיום המצוות גם לעסקן המגלה בקיאות בעיתון של יהודי אמריקה, מפנים העיר העתיקה 'פזל' לבית החולים העירוני בקצה העיר ירושלים דאז (מחוץ לחומות) .

שמואל בוטח מאד בעצמו וגר מחוץ לחצרות היהודים בעיר העתיקה...והנה בימי ראשית שלטון הבריטים בהתלקחות לאומיות משולהבת באיסלמיות , מוצא שמואל – לייזר את מותו , ביד הגורל , 'דווקא' ואולי , בירי של החילים ההודים .

יהיה שמו של הנגר בעיר העתיקה , הוא שמואל – לייזר שמור וזכור לעד .

:

